

GRID

Intern faglig debat på Kunstakademiets Arkitektskole, Afd 6

Einig zu sein ist göttlich und gut; woher ist die Sucht denn
Unter den Menschen, daß nur Eines und Einer nur sei?
HÖLDERLIN

N° 9/10

December 1999

BYENS LAMINÆR - en skitse til en teori om byen ved Cort Ross Dinesen

Punkt I-V

Laminar (af lat. *lamina* tynd plade) om væskes bevægelse når væskepartiklernes bevæger sig i tynde lag der glider forbi hinanden uden at blandes og uden at danne hvirvler (mods. *turbulent*) - **laminær**

Hvorledes etableres en *forholden sig* til den bymæssighed, der har mistet konturen af *en ryddet plads til bosættelse* og udvisket sine grænser, så det virker vanskeligt, at tale om hvor byens væsen *begynder?*

Hvor den formløse bymæssige fremtræden og de meget svage konturer af sammenfaldende strukturer, der tegner en sammenhængende betydningsdannelse blot anes gennem tingenes immanens, der nærmest på trods fastholder en hukommelse om byen som et repræsentationel samfundsmæssig konstrukt. Dette genskaber spørgsmålet om, hvordan dette kulturelle territorium konstitueres gennem rummets konstrueren som et sted for en eksistens; da eksistensen er rumlig.

Hvorledes oprettes en bymæssig formålsfyldthed: *som en montage af svage/lokale former kunne følgende være et antaget udgangspunkt*, hvor de associationer der knytter sig til *laminar* kan give en række metaforikker, som skriftets med parallelle tekster i kursiv (UC), som åbner for, og som kan læses som, *former for transporter*.

I

Protosteder.

Storbyen som en kollektiv hukommelse lader sig ikke mere aflæse gennem sociale og økonomiske strømme, der på forskellig vis erobrer rummet og udfylder dette med praksisser og som

sammenbinder byens traditionelle rumlige konstruktion og vor tilvante bymæssige forestilling med den erfaringsverden, der tegner en moderne storbykultur. De konstruktioner - også en tilbagevendende arkitektonisk metafor - der med nærmest transhistorisk betydning byder sig til, ses, som flydende strømme af relationer, der i en næsten selvreferentiel og autonom betydning udvikler konturen af en urbanitet, der bedst lader sig beskrive som en *laminær* byfiguration. Laminær fordi dens opbygning af samfundspraksisser finder sted i udpræget formløse og horisontale strukturer, hvor det bymæssige netværk er så svagt forankret i en formmæssig fremtræden, og hvor transporten af relationer og effekter mellem lagene sker gennem en overførsel/filtrering af energier, der i sig selv ikke er egentlige konstituerende betydningsdannelser og som nærmest tager de sidste livtag med den moderne fragmenterede erfaring og udvisker konturen af de særlige positioner, hvorfra en form for kontrol kan etableres.

De økonomiske, juridiske, kunstneriske og videns praksisser skaber kontinuerligt hvirvler og særlige steder inden for sine territorier, men den bymæssige artikulation viser sig mere som en *osmose*; en transport, der som knudepunkt i det bymæssige netværk ikke lader sig indfange i et særligt formrepertoire i lighed med de parisiske *passager*, men mere fremtræder som lokale figurationer. Kun ved at disse lokale modeller åbner for en kvalificeret refleksion og en sansning kan der skabes *et sted* som erfaringsrum og for tilblivelse; et system af delmængder, der ophæver rummets forskelsløshed og danner en række *protosteder*.

Osmos.

(nylat. *osmo'sis*, av grek. *osmo's* 'stötande', 'trängande')

innebär transport av vätskor mellan två faser med olika koncentration och som är åtskilda av ett halvgenomträngligt (semipermeabelt) membran så att vatten och andra små oladdade molekyler släpps igenom medan joner och större molekyler får transporteras via membranets pumpar och kanaler.

II

modeller.

Flertydigheden i den rumlige konstituering kan betragtes som en *osmose*, hvor overføringen skaber en konfiguration af lokal karakter, der sammenbinder uden at skabe sammenfald eller enhed mellem referencen og modellens fremtræden. Kun gennem den såkaldt svage form etableres de metaforikker, hvorom der kan sammenbindes de udvekslinger, der kan konstruere en mulig arkitektonisk figur; en figur, *der frigør sig fra en tilsyneladende transcendens eller fra en paradigmatiske model.*

Her må *modellen* tage udgangspunkt i den erfaring som skalaen betyder for arkitekturen og bl.a. herigennem etablerer en konfiguration af partiel bymæssig værkkarakter, der skaber en beskrivelse af horisont og generalitet, der får modellen til at leje sig i et fælles erfaringsrum.

Membran

(lat. *membra'na*, 'tunn, mjuk hud', 'djurhud att skriva på', 'pergament') *tunn skiljevägg, hinna som hos den levande cellen avgränsar cellens inre från dess yttre miljö, samt avgränsar olika rum i en cell från varandra. Membraner betraktas som flytande och dynamiska i sin struktur och funktion, vilket gör att dess sammansättning och funktion kan ändras under cellens livscykel och anpassas till måttliga förändringar i den inre eller yttre livsmiljön. Genom membran transporteras ämnen och information via fri diffusion, kanaler och pumpar. Genomsläppligheten styrs av koncentrationsgradienter, elektrokemiska potentialer samt energier. Information kan genom att receptorer på cellmembranet känner av signaler från tex hormoner eller nervceller i cellens omgivning, via enzymatiska kaskadreaktioner, överföras till cellens inre.*

Hvad baseres så disse modeller på? Da byens fremtræden nok lader sig fænomenologisk beskrives som kategorier af: stedet, gaden og pladsen (jvf. F. Stjernfeldt: Sted, gade og plads - en naiv teori om byen.) men ikke desto mindre opleves så fragmenteret, mentalt mere end reelt, at forestillingen erfaringsmæssigt bedst lader sig beskrive som: ikke-steder, som et overbud af egentlige produktive erfaringsfelter, hvis spatiale udstrækning ikke kan inddæmmes i en sammenhængende rumlig konstruktion.

Arkitekturen kan gennem en artikulering af *stedet* udfolde modeller for nye måder at agere på og som må overveje, hvorledes de isolerede fænomener kan indgå i en meningsfuld konstruktion. Der må etableres særlige modulationer og i hvert tilfælde i en specifik udgave, hvori en praksis kan oprettes og rumligt manifesterer en nichedannelse i byen, såvel som et betydningsfilter og en handling, der rejser værket og værkets sted i en og samme bevægelse (Willy Ørskov).

Netop den lokale model lader sig visualisere og muliggør en kontrol og et formål ved ændringen, hvorimod *byen som sådan* bedst lader sig beskrive i mængder.

III

moduleringer.

Hvis man ser kunsten som et kompositionsplan, der omhandler percepter og affekter - *en blok af sansninger*, (sansninger, percepter og affekter er *værensformer* - *Kunstværket er en væren bestående af sansning og intet andet: det eksisterer i sig selv.* jvf. Deleuze og Guattari: Hvad er filosofi?) fremtræder den arkitektoniske tænkning gennem en sammenføjning af disse i en kompositorisk praksis, hvor disse fremtrædelsesformer moduleres ind i nærmest en udtynding af de fortættede hvirvler, som de kulturelle konstruerer udvirker i form af et fortættet og overmættet udkast af begivenheder, som udgør informationernes overbud.

Netop hinden mellem disse fluktuerende strømme evner at lade disse udladninger passere, og ved at filtrere disse i form af en modulation, hvori de sociale praksisser kondenseres, konstrueres en rumlighed der udspænder de bymæssige ritualer; et handlingens punkt: en *synaps*.

Nerver

(lat. *ne'rvus 'sena', 'muskel'*)

skapar och förmedlar impulser. Nervcellen består av en cellkropp, dendritter (utskott som tar emot elektriska impulser) och en nervtråd (axon, långt utskott som forleder elektriska impulser). Axonet avslutas med en ändförgrening som skapar kontaktorganet - synapsen - tillsammans med den mottagare (cell) som upptar informationen, dvs signalöverföringen. Transmittorer är vid frisättningen från nervcellen lagrade i små blåsor, vesikler, i nervänden varefter de av nervimpulsen frisätts och binds till receptorer på den impulsmottagande cellens membranyta. Mottagarcellen känner av signalen och får information om hur den ska agera. För att minska friktionen i nervtråden och öka transmissionshastigheten "hoppa" signalen mellan fettskidor (myelin) på nervtrådens yta likt en oscillerande rörelse.

IV

tærsklen.

En træden ind/ud udtrykker ikke nødvendigvis et sammenfald mellem et socialt, kommunikativt og fysisk rum, men ofte flere former for rumligheder og ikke alene metriske rum. Byrummets repræsentationssystem domineres af immaterielle netværker og indeholder en flerhed af tidslige dimensioner, men alligevel sætter begivenheden et rum, der skaber et særligt sted; en særlig plads

hvor man træder ind. Denne indtræden eller passage skaber i det arkitektoniske rum en særlig opmærksomhed omkring åbningen - overgangen mellem et inde og et ude, som dette tvetydige punkt, der ikke lader sig bestemme.

Tærsklen som åbning, overgang, mellemrum, som repræsentationel størrelse og som indfoldning af et ude, der etablerer en kobling mellem urbaniteten og dens begivenheder. I denne indtræden sætter arkitekturen den særlige forankring og permanens, der kobler en konkret tyding af rummets elementer, af sansindtryk og interne såvel som eksterne forbindelser til byens rituelle handlinger. *Tærsklen* som en skalamæssig sammenføjning og optagelse af konteksten som en ornamentering af stedet og som indtræden til en rituel handling - en *ritus* omkring en rumdannelse, der omfatter lys, lyd og bevægelse indskrevet i en arkitektonisk tænkning.

Hinnor.

Kroppens hinnbildningar, makroskopiskt anatomiska strukturer, svarar för uppdelningen, avgränsningen av och inom fysiska enheter - organ. Avgränsningar syftar till upprätthållande av en viss struktur och undviker därmed kaos, ex fascia (bindväv) som omger och håller samman kroppens muskler. Hinnor åtskiljer vätskor så att dessa kan arbeta med optimal hastighet och funktion. Bindvävshinnan stödjer och motverkar mekanisk påfrestning, men deltar också i uppbyggnaden av sk basalmembraner som moduleras in och avgränsar tex ytterhud och djupare belägen hud (läderhud).

V

ritus.

Templet er at sætte verden på jorden. Men fremtrædelsesformerne er så mangeartede og blandede, reelle og virtuelle, at talen om rituelle handlinger udviskes gennem det konstante overbud af kommunikation. Denne tilstand af hastighed søges modgået gennem modstand; en nedsættelse af hastigheden gennem tætte relationer i genkendelsen af kvaliteter i *handlingens rum*.

Da der er en tiltagende udviskning mellem offentlighedssfæren og privatsfæren handlinger og deres udtryk; teknik og kvalitet: relationerne er meget lig hverandre kvantitativt og kvalitativt i informationsstrømmen så det faktiske rum spiller ofte en meget marginal rolle. Men handlingen som rituel begivenhed rummer modstanden hvis den kobles til den rene væren; til kunstværket.

Spørgsmålet er så hvorledes disse blandede rum sammenføjes omkring disse bevægelser i lyd og lys og så at *kinetisk energi* skabes.

Homeostas

(nylat. hom(o)eo'stasis, av homeo- och grek. sta'sis, '(stilla)stående')

är ett samlingsbegrepp för upprätthållande av konstans i den miljö som omger alla organismens celler. Kroppen har förmåga att kompensera för förändringar inom systemet (som tex salt-vatten balans, blodsockerhalt, surhetsreglering, inverkan på cirkulation och blodflöde till kroppens vävnader och organ- omfördelningar allt efter våra behov). Homeostasbegreppet visar att enskilda organsystem inte fungerar var för sig utan är öppna för inbördes påverkan, men hela tiden skickligt reglerade av ständigt överordnade nivåer i systemet så att medvetandet inte påverkas förutom vid rubbning. Om homeostasen rubbas ses sena symtom från vårt centrala nervsystem såsom medvetlöshet, krampor och plötslig död.

Utväxlingar och rörelser i molekylära nätverk prövar vidmakthålla homeostas. När molekylära rörelser ökar, med ökad kinetisk energi som följd, stiger sannolikheten för molekylära möten.

Punkt VI

Skala.

I arkitekturtidskriftet B no. 50 opstiller Per Aage Brandt et skema omkring *skala*, som en del af en kort artikel, der giver en *fænomenologisk analyse af den spatielle verden som 'betydning'* og omtaler nogle af analysens konsekvenser for forståelsen af de rumlige kunstarter, især skulptur og arkitektur, og for æstetikken i almindelighed.

FORMGIVNING	SEMANTIK	ÆSTETISKE ZONER
	(alt-muligt...) -----	
Habitat-Form >	multisteds-skala -----(D6)	< Landskabsanlæg
Arkitektur >	steds-skala ----- (D5)	< Bygning, have, etc.
Symboliseren >	multigruppe-skala ----- (D4)	< Væg, dør, vindue
Ceremonier >	gruppe-skala ----- (D3)	< Møbler
Gestikulation >	krops-skala ----- (D2)	< Reoler etc.
	hånd-skala ----- (D1)	
	småting ----- (D0)	

Skala og deres Domæne.

D0 "småtings-skala" - nægtelser i sproget: hak, smuler..

D1 "hånd-skala" - gafler, håndvåben, skriveredskaber, blomster...

gestualitet < en tegngivning udvikles

D2 "krops-skala" - stole, borde, ridedyr, cykler...

ceremoniel praksis < formproduktion

D3 "gruppe-skala" - vogne, værelser, pladser...

symbolsk praksis < "indskriver"
/ fællesskabsmarkeringer

D4 "multi-gruppe-skala" - boliger, fængsler, parlamenter, marker...

arkitektoniske formudtryk

D5 "steds-skala" - landskaber, bebyggelser, byer, bydele...

habitationel formproduktion

D6 "multi-steds-skala" - territorier, globale identiteter, nationalsprog...

De æstetisk mulige former er både domænefrie og skalaløse.

Formgivningen henviser til de æstetiske zoner, som er overgangsområderne mellem de semantiske strata (PAaB).

kommentar:

Med udgangspunkt i ovennævnte skematik fremtræder *det at tænke skalaen* ind i formgivningen, som et fletværk mellem tingenes fremtræden og deres bestemmelse <som noget bestemt> i forhold til andre genstandes beliggenhed. I denne bestemmelse opstår *steder i form af en rumlig orden*, hvor der åbnes for indsættelser gennem *det konkrete uorden (PAaB)* < *overgangszoner: vægge, vinduesåbninger, haver, pladser, parker*> og repræsentationer, der sammenkæder formgivningen. Stederne antager størrelser der refererer til deres orden, referentielle størrelsesforhold som en form for *uordnens steder, bestemt ved ordenens huller*.

Ved at sammenbinde de sanselige erfaringer i et konstrueret rum reproduceres erfaringen under den metriske kontrol, som størrelser - rumligheder og ved at se de mulige *æstetiske* former som skalaløse i sig selv åbnes der for en tegngivning, der muliggør at det mytiske kan fastholdes.

I denne rumlige orden oprettes det genstandsrum, hvis orienteringspunkter fremtræder som perceptioner med en repræsentativ værdi og gennem de rumlige karakteristika af et her og der - oppe og nede, oprettes steder og udstrækninger, hvori begivenheder kan finde sted og som sammenbinder kroppen og synet gennem at arkitekturen udformes med en opmærksom for dets skalamæssige *overgangszoner*.

Arkitekturen kan således ikke tænkes alene ud fra *stedet*; for hvorledes skulle det være muligt at omsætte rene iagttagelser uden en sproglig metaforik, der bærer arkitektonisk erfaring (når vi taler arkitektur) og som netop gennem *en billeddannelse* kan bringe os tilbage til sansningen. Genstandenes beliggenhed udspænder og skaber stederne.

Disse steder - begivenheder: rumlige kompositioner, er afsættet for den ornamentering af forskelle, der griber om og peger mod en oprettelse af forskelle, der giver og skaber et betydningsmæssigt indhold.

Gennem en kontinuerlig glidning af skalaspring og af moduleringer af steder sammenvæves disse *figurative* fremtrædelser.

CRD